

תוכן עניינים

2.....	הקדמה
2.....	דמות היהודי באמנות הנוצרית
2.....	יצירה ראשונה: הגדת הזהב
3.....	יצירה שנייה: התנ"ך ממנריוס צרפת מאות 12-13
4.....	יצירה שלישית: סינגוגה ואקליסה
5.....	דמות היהודי בעת צרה
5.....	יצירה ראשונה עלילות לחם הקודש- רומא מינאטורה מאה 14
6.....	יצירה שנייה: התמונה בקתדרלה סנדומייז' 1712
7.....	יצירה שלישית: חיתוך עץ ספר תולדות העולם 1493 וילאם מנורוויץ
8.....	יכולת היהודי לשרוד כמיעוט:
8.....	יצירה ראשונה: מחזור הארכיבישוף לוד
9.....	יצירה שנייה: הגדת ראשי הציפורים – מאה 13
10.....	יצירה שלישית: מיכלול המבורג 1428
11.....	סיכום
12.....	רשימת התמונות
12.....	נושא ראשון: דמות היהודי באמנות הנוצרית
15.....	נושא שני: דמות היהודי בעת צרה
18.....	נושא שלישי: יכולת היהודי לשרוד כמיעוט
21.....	ביבליוגרפיה

הקדמה

עבודה זו תבקש לנתח תשעה יצירות באומנות הנוצרית והיהודית מתקופת ימי הביניים. המטרה של ניתוח היצירות היא לעמוד על הדרך שבה התייחסו בני התקופה למערכת היחסים שבין העולם הנוצרי והעולם היהודי באותה התקופה. החלק הראשון עוסק בדמות היהודי באומנות הנוצרית. הניתוח ינסה לבחון תפיסות בולטות של הוגים מרכזיים במחשבה הנוצרית ועמוד על הדרך שבה היא רואה את היהדות כנגדה. החלק השני יעסוק בדמות היהודי בעת צרה בעלילות הדם השונות. היצירות הן ממקור נוצרי ומתארת את הקשיים וההאשמות הקשות אשר היהודים היו צריכים להתמודד עמם במהלך החיים של תחת שלטון הגויים. דרך ניתוח התמונות וההאשמות הללו ניתן לעמוד על המצוקות של היהודים בעת ההיא. החלק השלישי של העבודה יעסוק יצירות אשר מתארות את יכולת היהודי לשרוד כמיעוט בעולם הנוצרי. כיצד היהודי ידע להתמודד עם הבעיות הקשות אשר נבעו מתוך מערכת היחסים שבין היהודים והנוצרים. כיצד הוא התמודד עם כך שהוא מיעוט נרדף אשר סופג מהלומות קשות במהלך הקיום שלו. ניתוח יצירות אלו, יחד עם ספרות המחקר אשר תיארה את התופעות שהיצירות מתארות אותן, עשוי ללמד אותנו רבות על ההיסטוריה של העם היהודי תחת שלטון הנצרות.

דמות היהודי באומנות הנוצרית

יש לבחור שלוש יצירות מתוך המצגות ולנתח דרכם את דמות היהודי כפי שהיא מוצגת באומנות הנוצרית

יצירה ראשונה: הגדת הזהב

הגדת הזהב היא יצירה מן המאה ה-14 אשר נוצרה בברצלונה. בתמונה אנו רואים את קין ואת הבל מביאים קרבן תחת השגחה אלוהית. קין בתמונה עומד עם מעדר בידו ובוחן את המלאך אשר רואה אותו. ראשו של הבל נמצא באותו הזמן מתחת לאדמה, כלומר אנו רואים כי התמונה מתארת את המצב לאחר הרצח כאשר קין ביקש להסתיר את אשר עשה. תמונה זו מסמלת את היחס של נוצרים רבים כלפי היהודים כאשר הסיפור של קין והבל משמש בתור התיאור ליחסים שבין יהודים ובין נוצרים. לפי גישה זו קין מייצג את היהודים והבל מייצג את הנוצרים, את הכנסייה ואת הדבקות האמתית באלוהים. היטיב לבטא את הגישה הזו אמברוסיוס. אמברוסיוס הושפע מאוד מכתבי פילון

ובמאה הרביעית לספירה כתב מהדורה נוצרית של כתבי פילון ושם הוא תיאר את קין כמעין אב טיפוס לגבי כל היהודים.¹

הוגים מאוחרים יותר, כמו הירנומיס, המשיכו את הקו עמו החל אמברוסיוס ותיארו גם כן את הראייה של קין בתור מייצג של העם היהודי ואת הבל כמייצג של העם הנוצרי. אם נחבר את התפיסה הזו לגישה של אוגוסטינוס נוכל למצוא את ההצדקה לתפיסה הזו. אוגוסטינוס סבר כי יש להפריד בין העם היהודי, לו קרא "בני ישראל בבשר", ובין הנוצרים שהם "בני ישראל ברוח".² כלומר, למרות שהעם היהודי של זמנו הוא למעשה ממשיך דרכו של העם היהודי המקורי, אוגוסטינוס למעשה מפריד בין העם היהודי ובין הזכות להיקרא העם היהודי. הנוצרים, מאחר והם מייצגים בצורה נאמנה יותר את הרוח היהודית כפי שהאל רואה אותה, הם היהודים החדשים ולכן הם אלו אשר ראויים להיקרא יהודים.

אם נבחן את היצירה בה אנו עוסקים לנוכח הדברים הללו נראה כי תמונה זו, למרות שהיא נוצרה כאלף שנה לאחר הדברים של אמברוסיוס ואוגוסטינוס, מייצגת את התפיסה אותה הם יצרו. הסיפור אשר מתאר בגידה ורצח, אשר מיוצג על ידי דמות חיובית ודמות שלילית, הוא אלגוריה לראיית של העמים השונים. הנוצרים מיוצגים על ידי הדמות הטהורה אשר מבקשת לעבוד את האל בצורה הנאמנה ביותר, כמו הבל, והיהודים מסמלים את הדמות אשר לא מסוגלת להבין כי היא לא ראויה לקבל את הבכורה ואת אהדת האל ולעל כן בוחרים בדרך השפלה ביותר שהם יכולים כדי להשיג את המטרות שלהם.

התפיסה עם החל אוגוסטינוס ונמשכה עם אמברוסיוס והוגים אחרים ראתה בקין את הסמל לדרכי הפעולה של היהודים באופן כללי כלפי הנוצרים, אותם מסמל הבל. ניתן להסיק מכך גם על הדרך שבה יש לפעול על מול היהודים. קין נענש לחיות בגלות ובשעבוד (נע ונד תהיה) מאחר והוא חטא. היהודים באותו אופן אשמים באותה התנהגות ומשום כך יש הוענשו גם הם לחיות בגלות ותחת שעבוד הנוצרים.³ ההישרדות שלהם בגלות מצדיקה את טענות הנוצרים כי היהודים מצויים תחת עונש אשר דואג להזכיר להם את החטא שלהם ואת העונש שהם צריכים לסבול בגללו.

¹ R mellinkoff, "cain and the jews", *journal of jewish art*, vol 6, p 16

² P Fredriksen, "Augustine and the Jews: A Christian Defense of Jews and Judaism", **Yale University Press**

³ P Fredriksen, "Augustine and the Jews: A Christian Defense of Jews and Judaism", **Yale University Press**